

Lausunto Heinolan Heinäsaari–Niemelä alueen valkoselkätikoista

Timo Metsänen
24.2.2025

LUONTOSELVITYS
Metsänen

1. JOHDANTO.....	3
2. ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS.....	3
3. AINEISTOT, MENETELMÄT, SELVITYKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT...	4
4 TULOKSET.....	5
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET.....	7
LIITTEET.....	8

*Kannen kuva: Valkoselkätikkakoiras.© Timo Metsänen
Karttojen pohjakartat © Maanmittauslaitos, 2024–2025.*

1. JOHDANTO

Heinolan kaupunki tilasi kesällä 2024 Luontoselvitys Metsäseltä Heinäsaari–Niemelä alueelle selvityksen valkoselkätikan esiintymisestä ja lausunnon, jossa laajemmassa mittakaavassa kartoitettiin lajin olemassa olevia havaintoja sekä soveltuvia elinympäristöjä. Selvitysten tavoitteena oli tuottaa alueelta maankäytönsuunnittelua ja kaavan luontovaikutusten arviointia varten tietoa.

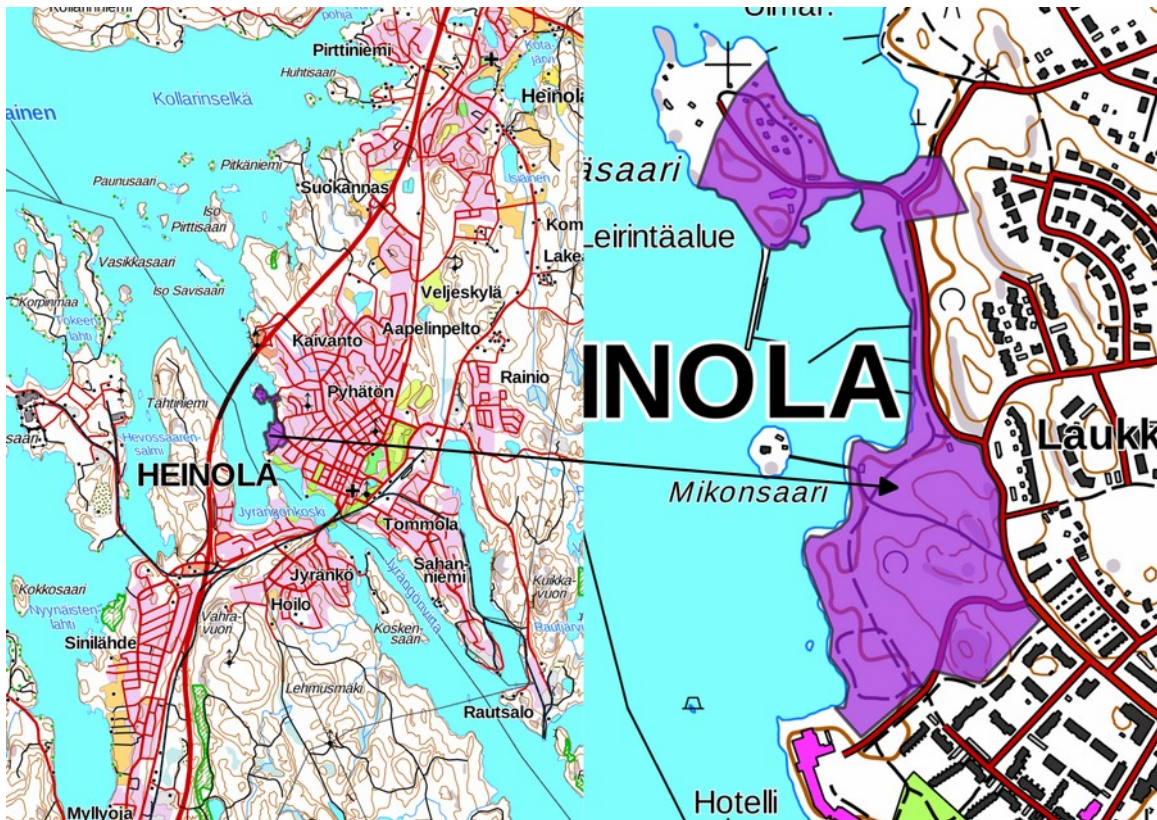
Maastotyöt alueella tehtiin huhti–kesäkuussa 2024 ja niistä vastasi Jukka Kiviluoto. Niemelän alueelle tehtiin kaksi varsinaista käyntiä ja useampia lyhyitä käyntejä valkoselkätikan pesimäaikaan.

Laajemmasta tausta-aineiston keräämisestä, paikkatiedon tuottamisesta ja raportoinnista vastasi ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat) Timo Metsänen.

2. ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS

Heinola sijaitsee keskellä Päijät-Hämettä, eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä, Järvi-Suomen ja Lounaismaan eli vuokkovyöhykkeen metsäkasvillisuuslohkojen rajalla. Selvitysalue sijaitsee Heinolan keskustan luoteispuolella, Niemelästä Heinäsaareen ulottuvalla alueella ja rajautuu Kymenvirtaan. Alueella on kaupunkimetsiä, ulkoilureittejä, teitä ja leirintäalue sekä venesatama.

Alla on esitetty kohteen ja selvitysalueen sijainti taustakarttapohjalla (Kuva 2.1). Selvitysalueen maapinta-ala on noin 11 hehtaaria.

Kuva 2.1. Alueen sijainti ja selvitysalueen rajausta peruskarttapohjalla.

3. AINEISTOT, MENETELMÄT, SELVITYKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Selvityksen tarkoituksena oli todentaa, pesiikö valkoselkätikka alueella ja onko alueella ja lähiseudulla lajille soveltuvia elinympäristöjä sekä ylipäättään koota yhteen havaintoja lajin esiintymisestä.

Maastotyön ajanjakso on lajin pesimäaika, joten kahta varsinaista ja useampaa lyhyttä käyntiä alueella voidaan pitää kattavana ja oikea-aikaisena.

Olemassa olevana aineistona käytettiin BirdLife Päijät-Hämeen (Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry) Tiira-lintutietopalveluun tallennettuja havaintoja valkoselkätikkasta. Aineistohaku tehtiin noin 2 kilometrin säteeltä selvitysalueesta 1.1.2015 lähtien eli se kattoi 10 vuoden ajanjakson havainnot. Tiira-lintutietopalveluun tallennetaan havaintoja harrastajien toimesta, joten lähtökohtaisesti aineisto on ns. hajahavaintoaineistoa. Havaintojen laatua ylläpidetään ns.

yhdistyskäyttäjien toimesta, joten niiden laatu on varsinkin harvinaisempien lajien osalta hyvä. Alueella tai hakualueella ei ole tiettävästi tehty systemaattisia lajin inventointeja.

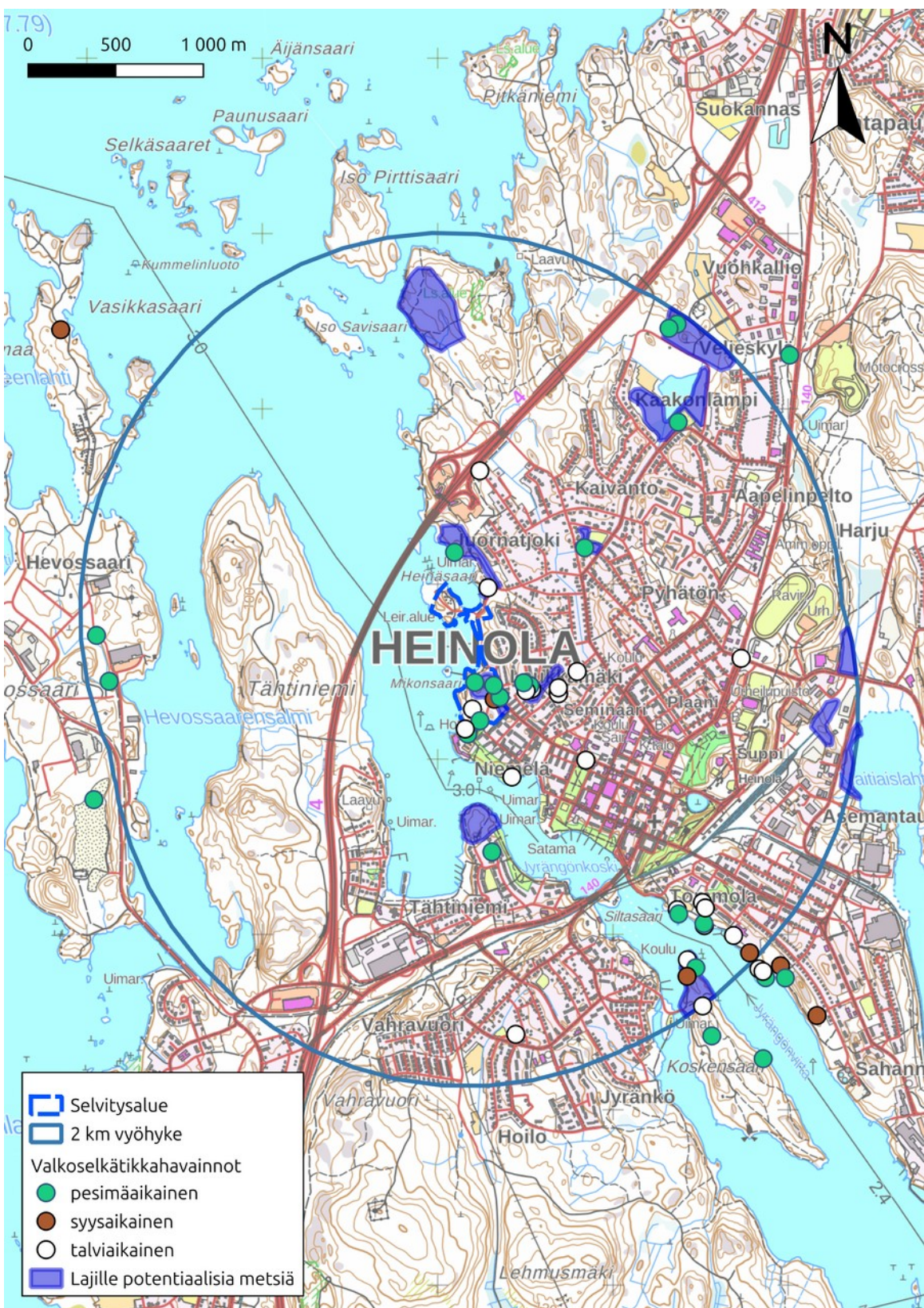
Lajille soveliaita laajempia metsäkuvioita pyrittiin tunnistamaan ja rajaamaan hyödyntämällä LUKE:n metsäaineistoja lehtipuiden biomassasta ja puiden ikäluokista. Lisäksi hyödynnettiin Tiiraan havaintoja ja paikallistuntemusta. Analysointi ulotettiin kattamaan alue 2 kilometrin säteellä selvitysalueesta. Vaikutusalueen sisälle voi jäädä varsinkin kaupunkirakenteen sisään vielä pienempiä kohteita, joita on haastavaa tunnistaa kaukokartoituksessa. Toisaalta käytetty LUKE:n aineisto on vuodelta 2021 ja on mahdollista, että osaa metsiköistä on voitu jo hakata tällä aikaa.

4 TULOKSET

Varsinaisella selvitysalueella ei havaittu lajin pesintää tai tehty havaintoja lajista pesimäaikaan kaudella 2024.

Osa selvitysalueesta on kuitenkin lajille soveliasta elinympäristöä. Tämä sovelias ja muut soveliaat alueet esitetään kuvan 2. kartalla. Samalla kartalla esitetään myös Tiirassa olleet valkoselkätikkahavainnot. Ne luokiteltiin karkeasti kolmeen luokkaan: pesimäaikaiset (15.2.–30.6.), syysaikaiset (1.7.–30.10.) ja talviaikaiset (1.11.–14.2.).

Lajille soveliaita metsäkuvioita rajattiin laajemmalta vaikutusalueelta yhteensä 12 kappaletta. Osa niistä on 'tunnettuja' lajin monivuotisia reviiri-alueita kuten Sepänniemi, Koskensaari, Maitiaislahden rannat ja Kaakonlammen ympäristö. Alueet muodostavat tietynlaisen verkoston, josta voidaan arvioida jossain määrin verkoston kattavuutta ja pinta-aloja.

Kuva 2. Selvityksen tulokset: havainnot ja lajille potentiaalisimmat metsät.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Valkoselkätikka on uhanalaisuusarvioinnin luokittelun mukaan vaarantunut (VU) laji (Lehikoinen ym. 2019). Laji ei ole enää erityisesti suojeltu laji (muutos vuonna 2023 asetukseen), joka tarkoittaa lajien olevan sellaisia uhanalaisia lajeja, joiden häviämishuhtka on ilmeinen. Lajit ilmenevät luonnonsuojeluasetuksessa. Erityisesti suojeltavista lajeista säädetään luonnonsuojeluasetuksen liitteessä 6.

Luonnonsuojelulain 76§:ssa todetaan, että viranomaiset ottavat uhanalaiset eliölajit huomioon asianomaisen lain mukaisessa lupaharkinnassa tai kaavoitusta koskevassa päätöksenteossa noudattaen muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta erikseen säädettyä.

Käytännössä tämä Niemelän osalta tarkoittaa sitä, että alueen kaavoituksessa tulee huomioida MRL:n 54§:n maininta *”Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää.”*

Niemelän alueelta on runsaasti havaintoja valkoselkätikkasta eri vuosilta ja eri vuodenajoilta. Lajin pesintää ei ole kuitenkaan tiettävästi varmistettu. Osa selvitysalueesta voidaan kuitenkin tulkita olevan lajille tärkeä. Se missä laji minäkin vuonna tarkalleen pesii, vaihtelee. Laji voi pesiä reviiriensä ydinalueiden ulkopuolella sopivissa pötkelöissä, mutta tarvitsee kuitenkin koko reviirin ruuanhankintaan. Elinvoimaisen valkoselkätikkareviirin tarkkaa pinta-alaa ei voida määrittellä kovin tarkasti, sillä siihen vaikuttavat monet tekijät kuten reviirillä sijaitsevien ruuan hankintaa soveltuvien puiden määrä ja laatu, lahoppuujatkumo ja pesintään soveltuvien pötkelöiden määrä.

Tässä tapauksessa on suositeltavaa ennakko neuvotella ELY-keskuksen kanssa, täyttääkö Niemelän potentiaalisesti rajattu alue MRL:n ”erityisen arvon”. Arvon määrittelyä ja suhteuttamista esimerkiksi koko Heinolan tasolla on myös suositeltavaa vertailla. Kaavoituksessa on syytä arvioida kaavan vaikutuksia valkoselkätikkokojen elinympäristöjen määrään ja pinta-alaan selvityksessä todettujen alueiden osalta ja myös esimerkiksi suhteessa tunnettujen reviirien määriin koko kaupungissa.

Tekijän tiedossa ei ole suoraan vastaavia oikeustapauksia liittyen lajiin, uuden statuksen muutoksen myötä (=ei enää erityisesti suojeltu laji).

LÄHTEET

Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkiä, P., Tiainen, J. & Valkama J. 2019. Linnut. Julk.: Hyvärinen E., Juslén A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 263–312.

LIITTEET

Sähköinen liite: paikkatietoaineistot